

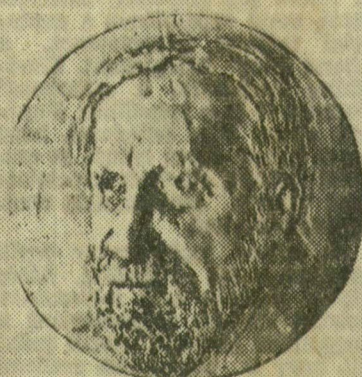
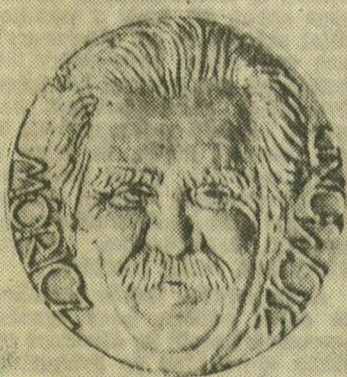
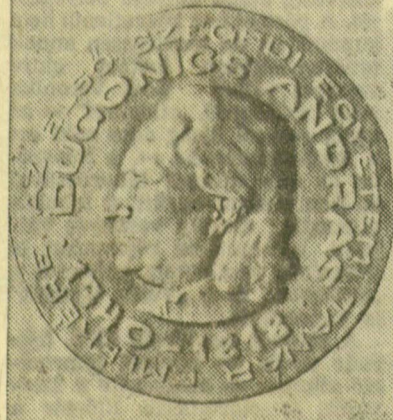

Az irodalom és a többi művészeti ág sokszor járt jegyben egymással. Vers és rajz, írott dráma és megvalósult előadás mind a művészetek kapcsolatait, a műsák testvériségét példázza. Ennek a gondolatnak jegyében rendezett kiállítás a Somogyi-könyvtár *Erem és irodalom* címmel a könyvhét alkalmából, a Szegeden élő, illetve ide kötődő szobrászok alkotásaiból.

Ezekbe a tényérnyi bronzkörökbe költői világokat, írói birodalmakat sűrítettek a művészek. Az írók-költők arcvonásai mellett a betűk szépsége, a megformálás cizelláltsága teremt sajátos harmóniát. Hét alkotó idézi bronzplakettjein a magyar irodalom kiválóságait. Megjelenik Dugonics And-

rás portréja éppúgy, mint Csokonai és Batsányi, Ady, Tömörkény, Juhász Gyula, Móra Ferenc, József Attila, Radnóti Miklós arcképe. De láthatunk verssorok ihlette alkotásokat is, a versek lényegét megragadó, a kis kör teljességébe tágas gondolatokat szorító, betűkkel, finom domborulatokkal megfogalmazott költői üzeneteket.

Hét művész érmei sorakoztak a tárlókban, azokból adunk most válogatást. A művek sorrendben: *Máté István*: Csokonai Vitéz Mihály; *Tápai Antal*: Dugonics András; *Lantos Györgyi*: Ady Endre; *Fritz Mihály*: Móricz Zsigmond; *Lapis András*: Juhász Gyula; *Veres Mihály*: Móra Ferenc és *Tóth Sándor*: József Attila-érme.

Megkérdeztük...

Szeretem, ha vitatkoznak

Harmincöt évemből huszonegyet töltöttem el eddig a szalámi tájékán. Amikor ide jöttem, megláttam a deltás palikat, csak néztem: ha ilyen az igazi hentes, akkor énbelőlem soha nem lesz igazi. Egy legyintésükre talán még röpülni is megtanultam volna. Azt viszont tudtam, ha én egyszer ráadom valamire a fejemet, abba nem hagyom, tehát mégis hentes lesz belőlem. Legalább huszonegy kilóval nehezebb lettem időközben, erő dolgában ugyan nem vetélkednék senkivel, de gyöngének se érzem magam.

Első dolgom az volt, nagyon emlékszem rá, hogy beugraszottak szalámit kéfélni. Ha most elsorolnám, mennyi hiábavalóságot kellett a tanulódó alatt csinálni, a maga újságja tele lenne vele. A végén azonban mégis azt mondanám, nem értett meg egyik se. Most bejön a tanuló, kezébe adják a nagy kést, hadd tanulja a szakmáját. Meg is tanulja, de nem ismeri meg a gyárat úgy, ahogy mi megismertük.

Attól még messze vagyok, hogy a jövőmről sokat spekuláljak, de azt hiszem, olyan nagyon találgaíni való jövőm nincs is. Hentesnek jöttem, az is maradok. Szakmai ártalom nálunk, hogy harmincöt éves koromban már nagyon érzem az izületeimet, mire rámrágad még harminc év, még jobban fájnak. Mondjuk, ez a jövőm. Azt gondolom, kiment már a divatból, hogy innen-onnan kiemelgessék az embereket, ha jól dolgoznak. Minék is emelgetnék, ha minden székben ül valaki. De ha megkínálnának más munkával, akkor se vállalnám. Azt tudom, hogy a csontjaim is fájnak majd, mert a hentes mindig hidegben dolgozik, télen-nyáron nullafokos hűt fogdos, más meglepetés nem nagyon érhet. De ha elmennék mondjuk csoportvezetőnek, lennének a kést, fölvenném az idegességet válogathatnék, hogy gyomorbaft szerezzek inkább, vagy a szívemet tegyem tönkre, esetleg verjem szét a családost esténként.

Mást gondolnak az emberek a hentesről, mint a cukrászról vagy a patikusról. Azt hiszik, aki mindig a húst vágja, előbb-utóbb eldurvul. Sokat nem törtem rajta a fejem, ha elő nem hozza, most se jutna eszembe, de nem hiszem, hogy rámenős, meredek ember lennék. A feleségem segédápolónő a gyermekorházban. Hogyan kerül össze a „durvalekű” hentes az aranyos, finom kis ápolónővel? Sok kanyar van az életben, azt hiszem, a házasság a legnagyobb benne. Itt ismertem meg a feleségemet a gyárban. Kapaszkodjon meg! Csontozó volt, és csak később lett belőle

ápolónő. Ha itt eldurvul az ember, akkor soha nem lehetett volna belőle apró gyerekek ajnározója. Márpedig nagyon szereti mostani munkáját. Kevesebbet is fizetnek ott, sokszor éjszakás, mégse lehetne rábeszélni, hogy keressen magának más helyet. Ha szívesen csinálja, gondolom, jó is, amit csinál. Persze rám marad a család, ha ő délutános, vagy éjszakás, és elhiheti nyugodtan, nem arra tanítom a gyerekeket ilyenkor, hogyan kell a kést megfenni. A szakmai ártalom nem a durvaság, hanem a reuma. Elhiszi, hogy megfér egymással az ápolónő és a hentes?

Hőhérokklal kínlódnak a humoristák, hogy hazaviszik a munkát, a hentes nem visz haza semmit, mégsem igaz, hogy én otthon soha nem vagyok hentes. Disznóvágások idején dolgozhatnék, amennyit akarok. Igaza van, akkor is kiderül, ki a jó hentes, mert akit jövőre nem hívnak, könnyen kitalálja, hogy valami baj van. Rokonnak, ismerősnek vállalkoz, de nem szaladok a kuncsaftok után. Ha azt mondom, nem éri meg, talán maga is kapja a leveleket, hogy ez az ember kényes és fölívág. Negy-száz-öt-száz forint egy napra nem olyan kis pénz, hogy ne érne meg. Van, aki csudálkozik is rajta, akkor is, ha látja, hogy reggeltől estig megállás nélkül dolgozom. Csakhogy én a felelősséget is bele adom, meg a szakértelmet is. Ha megveszi valaki a drága disznót, nem föl-tétlenül az olcsójánosokat keresi. Legyen jó a kolbász, a szalámi, a hurka, a sonka, ezt akarja, és megadja az árát. Mégse sokat vállalkoz. Nem élet az, ha mindig a pénz után fut az ember. A végén egy nagy bukszába belezárhozhatná az egész életét. Azt se mondhatom a két gyereknek, nőjön csak föl, ahogy tud, mert az apja pénzt keres. Különben is jobb, ha a gyár fizet annyit, amiből meg lehet élni. Úgy értem, hogy a gyárnak is jobb.

Csupa fiatalall dolgozom együtt. Nem lelkibeteg egyik se, ami más fiatalban megvan, az belőlük se hiányzik, mégse cselelném el őket öregekre. Hallom én is, hogy régen az öreg szakik emberségre is tanították az inast, nemcsak a szakmára, de mindig úgy mondják, hogy ez régen volt. Megehetné a fene, ha most nem így lenne. Az nem igaz, hogy a fiatal rámszól, ne ávatkozzam a dolgába, ne jártassam a lepénylőmet, meg hogy semmi közöm hozzá. Erre vagyok a legbüszkébb, ha ezt mondják: te mindent ki tudsz venni belőlük, terád hallgatnak. Megérzi azt a fiatal, meg a goromba szakmában is, kire érdemes figyelni. Egy kicsit vissza kell fiatalodni

hozzájuk. Ferrófejűek, csintalanok, hebehurgyák? Ügyesek.

Rangidős vagyok közöttük, tehát szavam van, de a rangot nem az idő adta hozzá. Pöffesz-kedni akkor se tudnék, ha más bíznának rám, nem is futok más beosztás után. Értse meg, ez nekem éppen jó. Ismerek törtető embereket, mindig dörgölődnek valahová, csak vegyék már észre őket. Mindenbe belekötögnak, mindenben ők a legokosabbak, csak egy bajuk van, dolgozni nem szeretnek. A mi brigádunkból hamar kikopna az ilyen. Nincsen funkcióm, hogy merem ilyen bátran mondani? Ide nem funkció kell, hanem légkör.

Beteg voltam, amikor beválasztottak munkásküldöttnek, az igazgatótanácsba. Hármán vagyunk ott föl, magamfajtak. Nem kell gyűlésen beszámolnunk, mit láttunk, mit hallottunk, de sokan kérdezik: mit végeztek? Az egészen az tet-szik nekem, hogy belelátok mindenbe. Addig azt mondtam valamire, na, megint kitaláltak valamit az okosok, most meg látom, micsoda viták előznek meg egy döntést.

Hányszor csaptam az asztalra a munkások érdekében? Eddig még egyszer se. Egyszer vettem föl valamit, meg is hallgatták, és be is vezettek. Azt hiszem, rettenetesen nagy baj lenne, ha a mi ügyünkkel-bajunkkal ott fölön foglalkoznának. Any-nyi lépcsője van a főnökségnek, ha bajom van, az változtasson rajta, akinek ez a dolga. Helyet-tem nem hasítja a disznót a vezérigazgató, a közvetlen főnököm dolgát se ő végezze el. De ha én rosszul hasítom, észreveszik, rámszólnak, vegyék észre azt is, ha a kisebbik főnök csinál rosszul valamit. Muszáj is észre venni, mert jó szalámi sose lesz, ha a melósnak baja van. Annaira viszont nem vagyunk harmatoslelkűek, hogy a szánkat ki ne nyitnánk. Ne csináljunk a munkásból keresztretjvényt, ne úgy kelljen kitalálni, mi a baja, de ha kimondja, fül is legyen ott, amibe belemondhatja. Csak ak-kora, amelyikbe belefér.

(Elmondta Gajdác Vilmos, a szegedi szalámigyárban.)

HORVÁTH DEZSÓ

A halál egészen más?

„1973. február 21-én egy holland bíróság jelképes egy-heti szabadságvesztésre ítélte Postma van Boven orvosnőt. Az orvosnő erős morfiomadaggal megölte anyját, aki apoplexia következtében részben bénán, magaképtelenül életkedvét veszítette. A bíróság enyhítő körülménynek tekintette, hogy az anyja a halált maga sürgette. Sőt szemrehányásokat tett leányának, amiért az első szülése alkalmával nem hagyta meghalni. Egy alkalommal pedig kivetette magát az ágyból, amit öngyilkossági kísérletnek értékelt a bíróság. A per óriási feltűnést keltett, messze a holland határokon túl is. A közönség nagy többsége a dok-tornő eljárását pozitívan értékelte.”

Egyre gyakrabban jelennek meg hasonló hírek a nyugati sajtóban. Az eutanázia újra és újra szóba kerül, pedig a halál ritkán téma. Nem beszélünk róla, pedig kellene. Hiszen ma is vannak még betegségek, amelyek gyógyíthatatlanok, s amelyek olykor talán évekre is komoly szenvedéseket jelentenek a hal-doklónak.

Vajon miért találkozott van Boven doktornő annyira rokonszenvvvel és helyesléssel hol-land pácienseinél és hazája határain túl is? Nyilván őt és sorsársait más és más mo-tívumok vezetik. Van Boven esetében talán az anyja irán-ti szolidaritás érzése; feltéte-lezik róla, hogy egyéni jó-szándékból és részvétből járt el így.

Másokat, meglehet a sza-badság érzete táplál az élet határaival való szabad ren-delkezésben, hiszen a szüle-tést a művi vetélésekkel már

évszázadok óta befolyásolja az ember.

Különböző országokban a történelem különböző szaka-szaiban az eutanáziát másként bírálják el. A mai Japánban még ma sem büntethető az a személy, aki a halálos be-teget kérésére átsegíti a „másvilágba”. A vallásos Angliában néhány évvel ez-előtt az alsóház megszavazta az eutanáziáról szóló törvényt, de a felsőház minimális sza-vazattöbbséggel elutasította.

Korunkban sokan azzal ér-velnek, hogy ha a beteg ké-ri, — mentse meg a szen-vedéstől —, akkor ezt meg kell tenni. S a megoldás nem min-dig az érzéstelenítés, a mor-fi-um. Az orvosok viszont jog-gal állítják: a hippokratészi eskü az élet megóvásáról és nem gyilkosságról szól. Fel-vetődik ugyanis a kérdés, mi-lyen kritériumok biztosítha-ták az orvost arról, hogy va-lakit — tételezzük fel, egy áttételes rákos beteget — ily módon mentse meg a szen-vedésektől. Elégséges-e az írásos nyilatkozat alatt csak a beteg aláírása, vagy hozzá-tartozói is vegyenek részt a döntésben, és kezekedjenek az aláíró meggyőződéséről? Ezek mind olyan kérdések, amelyeket aligha fontolt meg az, aki spontánul szól a kér-déshez hozzá.

De rövidítés volna, ha csak a szolidaritást éreznék ki a Bovennek együttérzők hangjá-ból. Ez tanúskodik arról is, hogy milyen gyorsan alakul az emberek tudata. Ez nem is olyan rendkívüli, ha meggon-doljuk, hogy a természettudo-mány, a technika és az or-vostudomány állandó fejlődé-se mennyire döntően változ-tatja meg életérzésünket.

JUSZT LÁSZLÓ

Tandori Dezsó

Gondolatok egy magánkönyvtárban

Előbbre jutott-e a könyvek által a világ? Hátrább maradtunk volna a könyvek nélkül, az bizonyos. És mindannyian nem lehetünk háttérben; akkor az előtérben nem lenne senki. De az átalakuláson néha ámulhatunk. Ahogy ez a négyszor-három méteres könyvpolt, ez a teljes fal, ahogy ez más-lényegű már: két veréb mozgásteret. Felderítették először is az odukat; miért épp bizonyosakat kedveltek meg, másokat nem, ki tudja. Egyikük be is zuhant Shakespeare drámái közé. Pedig Samu nevű herceg vagy lord, pláne király, nem szerepel a Halhatatiannál. És egy beszurolt madár: halandó. Akkor mind a tizenkét négyzetméter ellenőriztem, falig tologattam a köteteket. A verébek látom, berepülnek egy-egy útvonalat: néha

[ötször-hatszor

leröppen Szpéró — ő a másik — a Valóság évfolyamairól, le a vállamra, de csak azért, hogy visszaröppenjen, és a végén azonnal be a résen, a polc, és a folyóiratok közé. A bűnügyi regények közül a minap kölcsönadtam néhányat, fordítani; Samu tiltakozó hangjai közepette szedegettem ki a könyveket, és verebem addig nem nyugodott meg, amíg a hiányzók helyére újakat nem tettem. Ezeket aztán gyanakodva [néregette.

Egyáltalán, mi közöd neked ehhez a polchoz, [valami illet véltem kihallani a köszörülő hangokból; hanem az ál-verébcspogásomra bármikor lejön; [Szpéró nem.